

УДК 658.155.4.001.76

Майорова І.М.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри технології міжнародних перевезень і логістики,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

Mayorova Irina

Pryazovskyi State Technical University

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті подано авторський погляд на оцінювання інвестиційно-інноваційного потенціалу промислового підприємства. Змістовність авторської методики полягає в тому, для оцінювання інвестиційно-інноваційного потенціалу промислового підприємства необхідно враховувати можливості підприємства з залучення та впровадження капітальних вкладень, а також його спроможність випускати інноваційні продукти. Для такої аналітичної роботи запропоновано проводити оцінювання інноваційного потенціалу виробника й оцінювання інноваційного потенціалу виробництва. Результати порівняння дають змогу зробити висновки щодо спроможності або неспроможності підприємства залучати інвестиційні ресурси, використовувати власні для впровадження інновацій та виробництва інноваційних продуктів. Зроблено наголос на тому, що головною метою діяльності промислового підприємства є розроблення та впровадження продуктових інновацій. Авторський підхід до запропонованих показників визначення інноваційного рівня виробника й виробництва відрізняється від показників, які використовуються в офіційній статистиці.

Ключові слова: інвестиції, потенціал, промислове підприємство, інновації, діяльність, показники, інноваційний продукт, результат.

Постановка проблеми. Світовий досвід і практика показали, що успішний розвиток інноваційної стратегії країни повністю залежить від успішності національних підприємств. Останні ж власними силами, коштами та ресурсами вирішують проблеми впровадження інновацій. Особливість вітчизняної ситуації полягає в декількох напрямках. По-перше, відсутнє інвестування інноваційної діяльності в країні загалом; по-друге, досить проблематично долучити до інвестування в інноваційні розробки та їх виготовлення іноземних інвесторів; по-третє, для того, щоби вкласти інвестиційні ресурси, потрібно знати можливості промислового підприємства їх засвоїти та реалізувати; по-четверте, слід розуміти, яким потенціалом володіє підприємство, як інвестиційного, так й інноваційного характеру; по-п'яте, потрібно знати, як швидко планують повернути вкладені кошти. Для того щоби зацікавити потенційного інвестора, необхідно показати потенціал промислового підприємства, його можливості у швидкому поверненні інвестованих ресурсів та можливість розробляти інноваційний товар, на який існує реальний попит, якому властиві характеристики найкращих світових зразків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні й практичні аспекти інвестування викладені в працях відомих вчених, таких як І.О. Бланк [1], А.А. Пересяда [2], В.С. Поручник. Їх наукові здобутки стали справжньою абеткою для наступних пошуків у теорії та практиці інвестування, які розвинули більш детально

такі вчені, як М.А. Новіцький, О.І. Амоша, В.М. Геєць, А.С. Гальчинський, О.В. Савчук [3]. В наукових здобутках вищезазначених вчених розкрито питання класифікації інвестицій, особливостей їх впровадження в національне господарство країни, вибору та розрахунку ефективності інвестиційного проекту.

Теоретичні й практичні здобутки інноваційного процесу на рівні країни вивчали такі науковці, як А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, А.К. Кінах, В.П. Семиноженко [4], С.М. Ілляшенко [5], Л.І. Федулова [6].

На рівні саме підприємства головним постає створення умов для максимально ефективного його функціонування, особливо формування його високого інноваційного рівня. Досить успішно вирішити таке завдання можна лише тоді, коли підприємство володіє відповідними ресурсами для цього, а саме матеріально-технічною базою, для високого діючого рівня якої потрібні інвестиції та висококваліфікований персонал, на підтримку рівня кваліфікації якого також потрібні інвестиції. Отже, для ефективної інноваційної діяльності підприємству необхідно знати власний рівень інвестиційно-інноваційного потенціалу, вміти його розрахувати та використовувати.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження складових інвестиційно-інноваційного потенціалу промислового підприємства, демонстрація механізму залежності інноваційного продукту від інвестування, уточнення того, якими показниками можна розрахувати інноваційний та інвестиційний

потенціал промислового підприємства, їх зв'язку, а також способу їх вивчення в динаміці.

Виклад основного матеріалу. Головною метою державної інноваційної стратегії, яка зазначена в таких документах, як Закон України «Про інноваційну діяльність» [7], «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2030» [8], «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [9], має стати створення соціально-економічних, організаційних та правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енергоощадних та ресурсощадних технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоспроможної високотехнологічної продукції. Як зазначено в монографії [10, с. 118], з огляду на досягнутий рівень індустріалізації в країні розвиток економіки має йти шляхом нарощення передусім технологічного рівня капіталомістких галузей, де високим є ступінь зношеності основних виробничих фондів, зокрема металургії, машинобудування, енергетики, аграрної галузі, транспорту, будівництва». В умовах зростання економіки, її високої залежності від енергетичних ресурсів та нових технологічних рішень виробництво й держава вкладатимуть кошти туди, де є або очікується суттєве збільшення продуктивності, ефективності та конкурентоздатності виробництва. Проте водночас не слід забувати про зростання залежності інноваційного розвитку України від іноземних чинників [10, с. 110].

У монографії [10, с. 114] однією з ключових проблем для України щодо залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) вважається неефективний провайдинг ПІІ. «Провайдинг зарубіжного інвестування слід розуміти як систему економічних, організаційних, інституціональних та інших відносин, що виникають у процесі передачі вітчизняним фірмам – реципієнтам капіталу, який постачається в країну іноземними суб'єктами господарювання» [10, с. 114]. Далі, С.І. Юрій, Є.В. Савельєв наголошують на тому, що потоки зарубіжного інвестування в економіку України формуються стихійно. Сфери прикладання та ступінь міжгалузевої невизначеності свого капіталу іноземні інвестори вибирають самі. З боку державних установ вплив на міжгалузеве, міжсекторальне розміщення обмежених інвестиційних ресурсів від іноземних інвесторів майже відсутній. Основними галузями національного господарства, які цікавлять іноземний капітал, є харчова й легка промисловість, однак і тут є проблеми. Першою проблемою є зменшення доходів вітчизняних фірм, що пояснюється стрімким послабленням матеріальної бази можливих і дуже необхідних технологічних інновацій та структурних перетворень у вітчизняній економіці. Другою проблемою є зарубіжне інвестування, особливо якщо воно здійснюється ТНК, яке спрямовується у низько технологічні галузі української економіки. ТНК передають свої апробовані та нерідко застарілі технології та не вкладають кошти в наукоємні виробництва. Третьою проблемою є структура іноземних

інвестицій, у якій відсоток вкладень у науку та наукове обслуговування нульове, а в харчову промисловість України вкладається кожний п'ятий долар зарубіжних інвестицій: «віддача швидка, якість готового продукту висока, попит гарантований» [10, с. 115]. Для того щоби зацікавити іноземних інвесторів в інвестуванні інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств, вкрай необхідно знати рівні можливості їх інвестиційного та інноваційного потенціалу.

На рис. 1 подано авторську модель функціонування інвестиційно-інноваційного потенціалу промислового підприємства. На початку схеми показано складові компоненти інвестиційної діяльності промислового підприємства. З джерел [1; 2] відомо, що інвестиційна діяльність промислового підприємства відбувається, як правило, за такими трьома напрямками: інвестування в реальні активи, тобто у виробництво, відтворення реального капіталу (споруди, будівлі, обладнання); вкладання засобів у фінансові інструменти (акції, облигації, інші цінні папери, банківські депозити тощо); комбіноване інвестування, тобто поєднання перший двох видів. За першим напрямком інвестування підприємство проводить свою діяльність поетапно. На першому році реалізації виділені фінансові ресурси вкладаються у виробництво для придбання й установки відповідних промислово-виробничих фондів, чистий прибуток від функціонування яких у наступні роки також інвестується у виробництво. Головна особливість цього напрямку інвестування порівняно з фінансовим полягає в тому, що під час його реалізації відбувається процес матеріалізації інвестованих ресурсів у вигляді виробничих споруд, будівель, обладнання. Сутність другого напрямку, фінансового, полягає в тому, що отриманий чистий прибуток потім протягом року реінвестується у фінансові проекти.

Вочевидь, у процесі інвестиційної діяльності можливі різні комбінування виробничого та фінансового напрямів інвестування, наприклад на початку фінансові ресурси інвестуються у виробництво, а отриманий в подальшому чистий прибуток від виробничої діяльності у наступні роки у повному обсязі реінвестується у фінансові інструменти. Можливі й такі підходи до комбінованого інвестування, коли на початку відбувається фінансове інвестування, а з другого року реалізації й далі кожного року отриманий чистий прибуток, тобто відсотки, інвестується у виробництво. В ринкових умовах господарювання вибір конкретного напрямку інвестування визначається ефективністю його реалізації. Для розвитку інноваційної діяльності інвестиції повинні володіти інноваційною спрямованістю, тобто вони мають використовуватись на розроблення та впровадження різних видів інновацій. У зв'язку з цим необхідно знати можливості підприємства виробника щодо реалізації інвестованих ресурсів та розробки інноваційних продуктів.

Інноваційний рівень виробництва можна оцінювати за допомогою аналізу інноваційного рівня продукції, яка випускається підприємством, її досягнутого рівня.

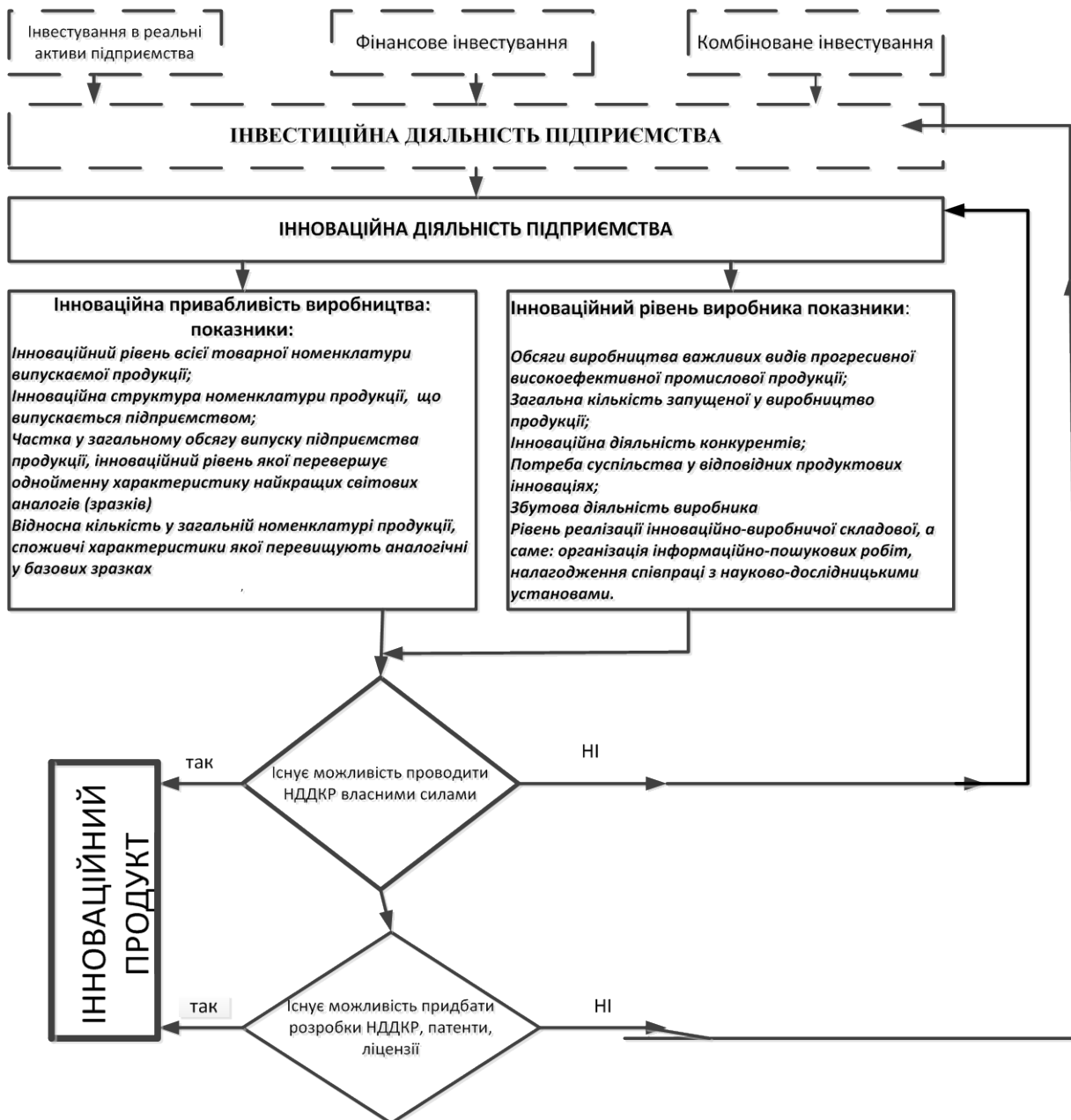

Рис. 1. Модель функціонування інвестиційно-інноваційного потенціалу промислового підприємства

Джерело: складено автором за джерелом [3, с. 96–180; 289–328]

О.В. Савчук у монографії [3, с. 96] пропонує інтерпретувати інноваційний рівень виробництва як характеристику, яка демонструє середній інноваційний рівень продукції, що випускається підприємством. Саме техніко-економічні параметри продукції, що випускається підприємством, акумулюють у собі наявні науково-технічні й технологічні досягнення виробника.

Кількісно інноваційний рівень виробництва О.В. Савчук пропонує визначати як середнє зважене значення показників інноваційного рівня кожного з видів всієї номенклатури продукції, що випускається підприємством. Вагові коефіцієнти у цьому разі запропоновано визначати як похідні від обсягів випуску у вартісному значенні від усього випуску продукції

[3, с. 96–99]. Дослідження інноваційного рівня виробництва здійснюється на основі показників, які розраховуються через порівняння параметрів продукції, що випускається, та відповідних параметрів найкращих світових аналогів. У такому разі результати аналізу об'єктивно віддзеркалюють інноваційний рівень виробництва в рамках усієї економічної системи виробництва. Слід сказати, що дослідження й розрахунок показників інноваційного рівня виробництва можна використовувати для порівняльного аналізу виробництва в межах географічного регіону, сегменту ринку або окремого підприємства чи холдингу. Для визначення інноваційного рівня продукції необхідно використовувати відповідні базові зразки, технічні

параметри їх споживчих якостей. Як такі зразки розглядаються найкращі вироби, які виробляються в країні, регіоні або які підприємство виробляє за деякий часовий термін.

До показників, що характеризують інноваційний потенціал виробника, пропонується віднести показник частки продукції з інноваційним рівнем, який перевищує такі ж самі характеристики світових аналогів у загальному обсязі продукції, що випускається підприємством; показник відносної кількості видів продукції, споживчі властивості якої перевищують аналогічні значення базових зразків щодо загальної номенклатури випуску продукції підприємства; показник частки видів продукції від їх загального обсягу у вартісному вираженні, важливіші споживчі якості яких не поступаються, а перевищують такі ж якості світових зразків. Застосовність того чи іншого інноваційного показника визначається двома факторами, а саме аналізом інноваційного рівня виробничої діяльності й обсягами номенклатури продукції, що випускається. Для характеристики інноваційного потенціалу виробника та його динаміки в монографії [3, с. 105] пропонується використовувати показники максимального, мінімального та середнього рівнів інноваційної продукції підприємства. До характеристики інноваційного потенціалу виробника слід додати показники його збутової, організаційної, маркетингової, технологічної діяльності.

На думку автора, більш коректним визначенням інноваційного рівня виробника буде таке, де враховується вся сукупність його ресурсів, які безпосередньо призначені для здійснення інноваційної діяльності, особливо її дослідницької частини. До таких ресурсів перш за все належать ті підрозділи підприємства з їх матеріальною базою, які здійснюють науково-дослідницькі пошуки, персонал та кваліфікація яких спроможні на це. Така обставина підтверджується наявністю методик, патентів, сертифікатів тощо.

Далі, відповідно до моделі рис. 1, потрібно провести дослідження інноваційних та інвестиційних ресурсів промислового підприємства, щоби відповісти на запитання про те, чи є можливості проводити НДДКР власними силами за рахунок інвестованих коштів; чи є можливість, що іноді є найкращим рішенням, придбати НДДКР, патенти, ліцензії для виготовлення інноваційного продукту. Якщо в обох питаннях отримаємо позитивну відповідь, то підприємство виготовляє інноваційний продукт. Щодо інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства можна зробити висновок, що він відповідає потенціалу, необхідному для виробництва інноваційного продукту такого технічного й технологічного рівнів.

В разі негативної відповіді підприємству необхідно займатися розвитком власного інноваційного потенціалу, пошуком інвестицій для цього й проходити всі раніше представлені етапи за схемою рис. 1. Слід сказати, що модель має утриований вигляд, але зміст залишається таким, що для інноваційного продукту необхідно мати й інвестиційні, й інноваційні ресурси, які необхідно оцінювати, порівнювати та розвивати.

Найголовнішим напрямом інноваційної діяльності виробника є розроблення та впровадження продуктових інновацій. Для характеристики результатів такої діяльності в промисловості офіційна статистика використовує низку показників, до основних серед яких пропонується відносити кількість створених зразків та освоєних у виробництві нових типів техніки й продукції машинобудування за видами машин, обладнання, апаратів, приборів та засобів автоматизації; обсяги виробництва найважливіших видів прогресивної високоєфективної промислової продукції; загальну кількість запущених у виробництво нових видів продукції [11].

На думку автора, такі показники не відповідають на питання про те, чи справді нові прогресивні високоєфективні промислові продукти реально належать до інновацій, наскільки нові або вдосконалені види продукції, їх споживчі властивості є затребуваними споживачами. Наведені в офіційній статистиці показники не відповідають також на питання про те, наскільки нові види промислової продукції, що випускається, перевищують найкращі світові та вітчизняні зразки або поступаються ним. За таких підходів до оцінювання продукція, яка вважається новою, може бути за своїми технічними параметрами та споживчими якостями застарілою.

Висновки. У статті отримали подальший розвиток теоретичні підходи до визначення інвестиційного та інноваційного потенціалів промислового підприємства. Інвестиційним потенціалом промислового підприємства автор пропонує визначати його спроможність самотужки результативно вкладати власні ресурси в інноваційний розвиток, гарантувати прибутковість вкладання. До інноваційного потенціалу промислового підприємства автор пропонує відносити сукупність всіх його ресурсів, які воно використовує в процесі інноваційної діяльності, особливо його дослідницьку та виробничу діяльність.

Визначення інноваційного потенціалу виробництва пропонується проводити за такими показниками, як обсяги виробництва найважливіших видів прогресивної високоєфективної промислової продукції, загальна кількість нових видів продукції, запущених у виробництво, показники максимального, середнього й мінімального рівнів продукції, що випускається, показники інноваційного рівня виробництва та його структури.

Список літератури:

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент : учебное пособие. Киев : Эльга-Н ; Ника-Центр, 2001. 448 с.
2. Пересада А.А. Инвестиционный процесс в Украине : монография. Київ : Лібра ТОВ, 1998. 392 с.
3. Савчук А.В. Теоретические основы анализа инновационных процессов в промышленности : монография. Донецк : НАН Украины ; Институт экономик промышленности, 2003. 448 с.

4. Гальчинський А.С., Гесць В.М., Кінах А.К., Семиноженко В.П. Інноваційна стратегія українських реформ : монографія. Київ : Вища школа, 2002. 372 с.
5. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : монографія. Суми : Університетська книга, 2007. 273 с.
6. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика : монографія / за ред. Л.І. Федулової. Київ : Основа, 2005. 552 с.
7. Про інноваційну діяльність : Закон України від 16 жовтня 2012 року № 5460-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 14.04.2019).
8. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2030» : Проект Закону України від 7 лютого 2019 року № 2679-VIII / Верховна Рада України. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SD%20Project_Ukraine_version%203-2-1.pdf (дата звернення: 11.04.2019).
9. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 16 жовтня 2012 року № 5460-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> (дата звернення: 16.04.2019).
10. Економічні проблеми XXI століття: міжнародний та український вимір : монографія / за ред. С.І. Юрія, Є.В. Савельєва. Київ : Знання, 2007. 595 с.
11. Статистичний щорічник України за 2017 рік. Київ : Техніка, 2018. 644 с.

ИНВЕСТИЦИОННО-ИННОВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье предоставлен авторский подход к оцениванию инвестиционно-инновационного потенциала промышленного предприятия. Содержательность авторской методики заключается в том, что для оценивания инвестиционно-инновационного потенциала промышленного предприятия необходимо учитывать возможности предприятия по привлечению и внедрению капитальных вложений, а также его способность выпускать инновационные продукты. Для такой аналитической работы предложено проводить оценивание инновационного потенциала производителя и оценивание инновационного потенциала производства. Результаты сравнения позволяют сделать вывод о способности или неспособности предприятия привлечь инвестиционные ресурсы, использовать собственные для внедрения инноваций и производства инновационных продуктов. Сделан акцент на том, что главной целью деятельности промышленного предприятия является разработка и внедрение продуктовых инноваций. Авторский подход к предложенным показателям определения инновационного уровня производителя и производства отличается от показателей, которые используются в официальной статистике.

Ключевые слова: инвестиции, потенциал, промышленное предприятие, инновации, деятельность, показатели, инновационный продукт, результат.

INVESTMENT AND INNOVATIVE POTENTIAL OF INDUSTRIAL ENTERPRISE

Actuality of the torn out direction of research is related to the sharp necessity of activation for Ukraine of innovative activity, both at the level of country and at the level of enterprise. On a background present in a country problems with investing of innovative developments, for more detailed and active bringing in of investments, knowledge about investment and innovative potential of industrial enterprise gives more wide and certain information about volumes and sizes of investments, possibility of their turn and return. In the article questions are considered about the necessity of creation for the country of mechanism on a search, bringing in and personal interest of investors in development of innovative activity of domestic industrial enterprises. Exactly the estimation of investment and innovative potential of industrial enterprise allows deciding the questions of such level. It is shown that investment potential of enterprise is both financial and material, and also their combined variants, can be successfully used in creation of innovative product. To more detailed decision of tasks as evaluated by innovative potential an author suggests examining innovative potential of producer and innovative potential of production. For the estimation of investment potential of producer it offers to include his basic indexes on organization productive, organizational, sale to the functions, and also his potential on organization of own research works and development of innovative products. To such resources take functional subdivisions of enterprise, together with their material and technical base, that can conduct scientific and research developments, personnel of enterprise qualification of that can these tasks to execute. The last is confirmed by the presence of patents, certificates, licenses. It is recommended to pay attention to for the estimation of innovative potential of production, common amount of start in production new types of products indexes of volumes production of major types of progressive high-efficiency products, indexes maximal, middle and minimum levels of the produced products. For determination of innovative level of products it offers to use corresponding base standards, their technical parameters and their consumer properties. As such standards it is recommended to examine the best wares that is made in a country, region or by an enterprise for the certain interval of time.

Key words: investments, potential, industrial enterprise, innovations, activity, indexes, innovative product.